

O'ZBEKISTON DAVLAT
JAHON TILLARI UNIVERSITETI

"O'ZBEKISTONDA XORIJIY TILLAR"
ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNALI

ADIGEY DAVLAT UNIVERSITETI

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

ROSSIYA FEDERATSIYASINING
JANUBIY FEDERAL UNIVERSITETI

"KOMPYUTER LINGVISTIKASI: MUAMMO VA YECHIMLAR"
Xalqaro ilmiy–amaliy onlayn konferensiya

"КОМПЬЮТЕРНАЯ ЛИНГВИСТИКА: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ"
Международная научно-практическая онлайн конференция

"COMPUTATIONAL LINGUISTICS: CHALLENGES AND SOLUTIONS"
International scientific and practical online conference

16.05.2022

TASHKENT, UZBEKISTAN

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI
INGLIZ TILI 2-FAKULTETI
ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI KAFEDRASI

Kompyuter lingvistikasi: muammo va yechimlar (Компьютерная лингвистика: проблемы и решения, Computational linguistics and solutions) mavzusidagi xalqaro an’anaviy onlayn ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to‘plami. Toshkent, 16-may, 2022-y.

Mas’ul muharrir: Zamonaviy axborot texnologiyalari kafedrası mudiri, katta o‘qituvchi Sobirjonov R.

Tahrir hay’ati: professor Ayupov R.H., katta o‘qituvchi Umarova N. R.

Ushbu to‘plamda e’lon qilingan ilmiy maqola va tezislar mazmuni uchun O‘zDJTuning Zamonaviy axborot texnologiyalari kafedrası mas’ul.

Toshkent – 2022

MUNDARIJA

Абдурахмонова Н., Абдурахимов С. Использование корпусной технологии для извлечения медицинских терминов	6
Abduraxmonova N., Tuliyeu U., Abduvahobov G'. O'zbek tili korpus lingvistikasining nazariy va amaliy masalalari	11
Abfizova G.A. Nutq va ovoqli matn kiritish uchun eng yaxshi servis xizmatlar-ilovalar	16
Alimova M.A. Online ta'limning afzallik va kamchiliklari	21
Axrarov B.S. Kompyuter dasturlari yordamida mashinali tarjimaning afzalliklari va kamchiliklarining qiyosiy tahlili	25
Ayupov R.H., Yangiboyeva Sh.A. Til ta'limida wiki-texnologiyalardan foydalanish usul va vositalari	30
Акбарова Д.А. Аудирование как вид коммуникативной деятельности	34
Анварбекова Х.Н., Рузибаев А.Ж. "BIG DATA" vizualizatsiya tasvir usullari	37
Aripova G.I. Mashina tarjima tizimlari, ularning afzalliklari va kamchiliklari	41
Aliqulova D.E., Bekmuhammedova N. Ta'lim sohasiga oid tezauruslar yaratishning istiqbollari	45
Ахунова Д.У. Nutq sintezatorlari	53
Домбаян А.И. Проблема экологизации цифрового образования в школе (на материале публицистических статей и комментариев)	55
Boboqulov A. R. Buyumlar Interneti (internet of things)	61
Ergashev O.M., G'anijonov S.A. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida avtomatlashtirilgan tizimlarni asosiy tashkil etuvchilari	66
Эшпулатов Ж.Н., Илхомжонова Р. Применение ИКТ на уроках физической культуры	72
Эшпўлатова Ҳ.М., Сеилхонова С.Б. Компьютер лингвистикасини ривожлантириш давр талаби	75
Гальченко Д.А. Позиционирование бренда территории посредством текста: цифровой анализ	77
Горохова Л.А., Долуденко Е.А. Сопоставительный частотный анализ текстов выступлений президентов США с помощью инструмента текстового анализа antconc	84
Гулбаев Н.А., Амирова М.Ў. Таълим жараёнида масофавий таълим муаммолари ва ечимлари	93
Гулбаев Н.А., Эшпўлатова Ҳ.М., Исакулова Н. Ахборот технологиялари ва табиий тилларни бир-бирига яқинлаштириш масалалари	98

Qodirova Z.G., Xudayberganova M.S. O‘zbek tili elektron korpusi asosida elektron tezaurus lug‘at yaratish masalalari (“ta’lim iyerarxiyasi” misolida)	191
Raimova A.O. Ways of forming slangisms in english vocabulary	195
Ruzmetova S.T. The role of interactive white board in teaching foreign language	202
Salibayeva R.B. Funksiya limiti haqida ba’zi bir mulohazalar	205
Sobirova N.G’. Korpus lingvistikasi va parallel korpuslar tavsifi	209
Soliyeva Z.Z., Ablizova G.A. The usage of wordwall sources in the process of teaching english language	218
Tuxtashev A.Sh. Can mt really remove the language barrier? MT systems and speech technology	222
Tuychiyev S. A. Fransuz tilini o‘qitishda zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish	224
Tuychiyev S. A., Ismailova S. Sh. Chet tillarni o‘qitish metodikasida lingvistik korpus	228
Urazaliyeva M.Ya. Study of corpus linguistics abroad and research uzbekcorpus.uz in the uzbek language	244
Umarova N.R., Umarova N.A. Lingvistika va matematik mantiq fanlari orasidagi aloqadorlikning ba’zi bir ko‘rinishlari.	249
Xidirov B.B. Masofaviy ta’limning samarasini oshirish uchun ayni vaqt rejimida “online doska” platformalaridan unumli foydalanish	257
Yakhyopulatova N.B. The system of mashine language translation and the speech technology	266
Землякова А.И. Специфика использования онтологии в техническом переводе	169
G‘anijonov S.A. Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida avtomatlashtirilgan axborotlar tizimining tashkil qilinishi	127
Shamsiyeva G.A. Parallel korpus mashina tarjimasining lingvistik resursi sifatida	275
Sharipova Z.Sh. FST (finite state transducer) – chekli avtomat transyuteri vositasida korpusni lemmatizatsiya va tokenizatsiya jarayonlarining lingvistik tahlili	279
Shovaliyev B.H., Salaydinova M.M. Matlab dasturining grafik imkoniyatlaridan foydalanish	282
Щербак А.С. Цифровой анализ авторского стиля А. П. Чехова (на материале писем)	285

References

1. Arnold et al Machine Translation(an introductory guide)
2. <https://clickhelp.com/clickhelp-technical-writing-blog/machine-translation-challenges/>
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Speech_synthesis

FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Sobir Abdusodiqovich TUYCHIYEV

Fransuz tili amaliy fanlar kafedra o‘qituvchisi

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Ta'lim tizimining rivojlanishi bitiruvchilarni tayyorlash sifatiga yuqori talablarni qo‘yadi. Zamonaviy ta'lim muassasasidan ta'limga yangi yondashuvlarni joriy etish talab etiladi, ular o‘zining asosiy tabiati va o‘rta kasb-hunar ta'limining Federal davlat ta'lim standartlari talablariga muvofiqligi bilan bir qatorda kommunikativ, ijodiy va kasbiy qobiliyatlarni rivojlantirishni ta'minlaydi. o‘z-o‘zini tarbiyalash uchun. Aynan axborotlashtirish, texnikumning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) asosidagi ta'lim muhitini shakllantirish ushbu muammolarni hal qilishga yordam berishi kutilmoqda.

AKT xorijiy tillarni o‘rgatishda tobora ko‘proq foydalanilayotgan samarali o‘quv qurollari qatoriga kiradi, chunki ular o‘quvchilarning tafakkurini faollashtirishga yordam beradi, darslarning axborot salohiyatini oshirish imkonini beradi. Shu munosabat bilan fransuz tili darslarida maqola muallifi tomonidan yaratilgan texnik tarjima bo‘yicha elektron darslikdan foydalanish alohida dolzarblik kasb etadi.

Texnik tarjima bo‘yicha darslik Rossiya Federatsiyasi Ta'lim va fan vazirligi (Moskva, 2006) tomonidan tasdiqlangan o‘rta kasb-hunar ta'limi uchun fransuz tili dasturiga muvofiq tuzilgan va elektrotexnika bo‘limining Kuznetsk sanoat kolleji

talabalari uchun mo'ljallangan. 140613 "Elektr va elektromexanik qurilmalarni texnik ekspluatatsiya qilish, ta'mirlash, ta'mirlash" ixtisosligi uchun.

Qo'llanmaning maqsadi o'rta qiyinchilikdagi maxsus matnlarni o'qish, ulardan amaliyot uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni tarjima qilish va olish, o'quv rejasiga mos keladigan kasbiy mavzularda suhbatlashish qobiliyatini rivojlantirish va takomillashtirishdan iborat eng yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.

Qo'llanmani tuzishda quyidagilar hisobga olindi: o'rta maxsus ta'lim muassasasida chet tilini o'qitish maqsadi; talabalarning tayyorgarlik darajasi va ularning bo'lajak mutaxassisligining o'ziga xos xususiyatlari (fransuz tilini boshlang'ich darajada biladigan talabalar uchun hisoblangan, talabalarning qiziqishlari va ularning bo'lajak mutaxassisligiga mos keladigan vazifalarning o'rtacha murakkablik darajasi).

Qo'llanmani tuzishda quyidagi tamoyillar asos bo'ldi: to'liqlik, ya'ni bitta til materialini bo'yicha barcha uch jihatni (fonetika, grammatika va lug'at) o'rganish; materialni bayon etishning mantiqiyliqi, tizimlilik va ketma-ketligi (mashqlar va matnlarning ayrim turlarini bajarish ketma-ketligi, til materialini tanlash, matnlar mavzusi, mashqlar mazmuni) matn ustida mustaqil ishlashga o'rgatishga qaratilganligi; materialning zamonaviyligi va ilmiyligi (qo'llanmaning barcha matnlari asl ilmiy-ommabop adabiyotlardan tanlangan).

Qo'llanma uch qismdan iborat: asosiy kurs; takrorlash va grammatika amaliyoti; matnlarni tarjima qilish bo'yicha mustaqil ish uchun materiallar.

Asosiy kurs bir xil tuzilishga ega bo'lgan paragraflardan iborat. Misol 1-jadvalda keltirilgan.

Lexique mashqlari

Grammatika mashqlari. qayta ko'rib chiqish:

Ishtirok etish.

Ishtirok etish yo'llanmasi.

Passiv shakl.

Matnlar: volt, amper, ohm. Loi d'Om.

Qo'llanmaning har bir bandida leksik minimum, uni o'zlashtirish va mustahkamlash mashqlari, grammatik mashqlar, dars matni va nutq mashqlari mavjud. Har bir bandning matnlarida talabalarning kelajakdagi mutaxassisligi bilan bog'liq fan bo'yicha ma'lum nazariy materiallar mavjud. Ushbu matnlar maxsus atamalarni yaxshiroq o'zlashtirishga (uning darsdan darsga takrorlanishi) va o'quvchilarning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan: **volt, amper, ohm.**

Talaba leksik mashqlarni bajarib bo'lgach, yangi o'rganilgan lug'at asosida tuzilgan grammatik mashqlarga o'tadi, bu uning maksimal takrorlanishiga erishadi. Ko'pgina grammatik mashqlar talabaning lug'at bilan mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Tarjimaning to'g'riligi va topshiriqlarning bajarilishi darsda tekshiriladi. Grammatik materialning o'zlashtirilishi va qo'llanmada mustahkamlanishini nazorat qilish maqsadida o'tilgan grammatik mavzularni takrorlash darslari joriy qilingan. Bunday darslarning mavjudligi o'qituvchini nazorat dasturlarini tuzishdan qutqaradi va talabalarga grammatik mavzularni o'zlashtirishni o'z-o'zini nazorat qilish imkoniyati beriladi.

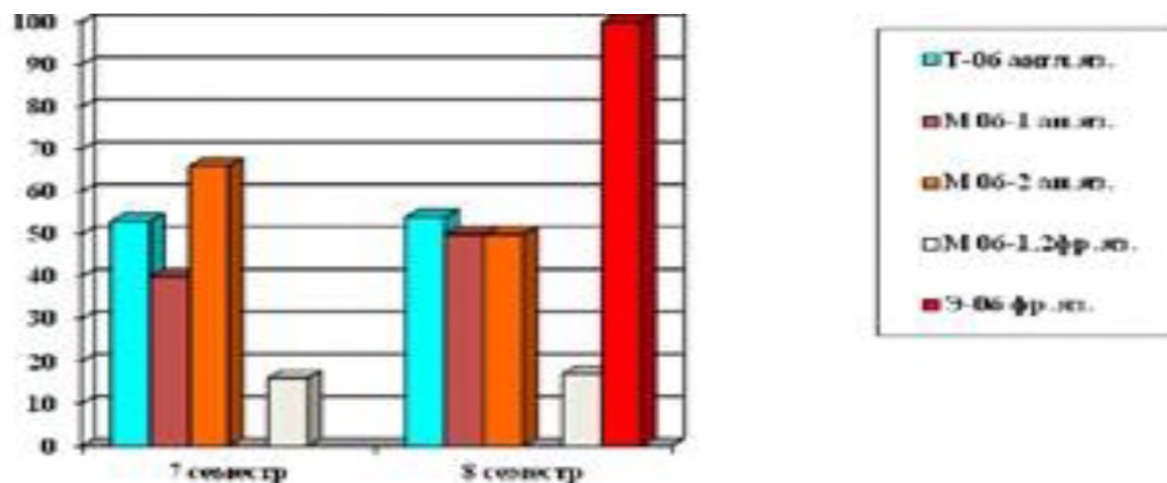
Maxsus terminologiyani yaxshiroq o'zlashtirish, rus tilidan frantsuz tiliga tarjima qilish mahoratini rivojlantirish va mustahkamlash uchun qo'llanmaning uchinchi qismida "Qo'shimchalar" bo'limida elektrotexnika bo'yicha matnlar joylashtirilgan bo'lib, ular ish uchun ham ishlatilishi mumkin. sinfda va takroriy darslar yoki bilimlarni nazorat qilish uchun. Misol matn 2-jadvalda ko'rsatilgan. 2- *jadval*

Elektr toki

Super o'tkazuvchilar elektr energiyasining manbasiga ulangan bo'lsa, unda elektr zaryadlarining tasodifiy harakati buyurtma qilinishi mumkin. Elektr toki - o'tkazgichdagi elektr zaryadlarining tartibli harakati bo'lib, u elektr maydonining kuchlari ta'sirida sodir bo'ladi.

bog'lovchi – brancher	manba – source , f
tartibsiz - chaotique	harakat – mouvement , m
tartibga soling - mettre en ordre	buyurilgan - régie
dirijyor – conducteur , m	yuzaga kelmoq - se passer
kuch - force, f	maydon - chempion, m

Elektron darslikning taklif etilayotgan tuzilishi materialni takrorlash va mustahkamlash imkonini beradi, shuningdek, talabalarga o'quv materiallari ustida mustaqil ishlash imkonini beradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning asosiy afzalliklaridan biri o'quv materialini har kim tomonidan

o'zlashtirilishining mavjudligi va qulayligi, kerakli materialni topish uchun boshqaruv tugmalari va giperhavolalarning mavjudligidir. Boshqa afzalliklarga, shuningdek, texnik tarjimada taqdim etilgan materialning aniqligi va to'liqligi, kelajakdagi mutaxassislik bilan bog'liqligi kiradi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o'tkazilayotgan darslar o'quvchilarning fransuz tilini o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi, axborot bilan mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantiradi va o'quv jarayoni samaradorligini oshiradi. Shunday qilib, 2009-2010 o'quv yilida elektron darslik bilan ishlagan 4 -kurs *E-06 guruhi (elektromontyorlar) fransuz tilidan 100% mutlaq va sifatli* o'quv ko'rsatkichlariga erishdi. Monitoring rasmda ko'rsatilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bytsanova V. E., Dochkin S. A. Taqdimotdan elektron darslikka. - Kemerovo GOU "KRIRPO", 2008. - 175 p.
2. Kashchuk S. M. O'rta maktabda fransuz tili darsida bloglardan foydalanish // Maktabda chet tillari. - 2007. - No 4. - S. 35-38.
3. Korol E. V., Petrova A. N. Texnik universitetlar uchun frantsuz tili. - M. : Oliy maktab, 1979. - 311 p.
4. Krilov S. K., Zohorovich A. E. Elektrotexnika asoslari. - M. : Transport, 1989. - 385 p.

CHET TILLARNI O'QITISH METODIKASIDA LINGVISTIK KORPUS

Sobir Abdusodiqovich TUYCHIYEV

Fransuz tili amaliy fanlar kafedra o'qituvchisi

Shaxlo Sheraliyevna ISMAILOVA

Shayxontohur tumani 299-maktabning
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Chet tillarini o'qitish metodologiyasida lingvistik korpusdan foydalanish masalasi ko'rib chiqiladi. Unda muallif: a) "lingvistik korpus", "milliy lingvistik korpus", "konkordans", "korpus lingvistika" tushunchalariga ta'riflar beradi; b) tilshunoslikning bir tarmog'i sifatida korpus lingvistikasining kelib chiqish tarixiga

qisqacha ekskursiya o'tkazadi; v) ingliz, nemis va fransuz lingvistik korpuslariga misollar keltiradi; d) o'quvchilarning leksik va grammatik ko'nikmalarini shakllantirishda lingvistik korpusdan foydalanishning mumkin bo'lgan usullarini ko'rib chiqadi.

Kalit so'zlar: lingvistik korpus, milliy lingvistik korpus, korpus lingvistika.

Ma'lumki, o'rta maktab va oliy o'quv yurtlarida chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi uning barcha xilma-xil tarkibiy qismlarida chet tilining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdir. Tilni bilish darajasining bir darajasidan yuqori darajaga (chet tillarini bilishning umumiy Yevropa shkalasi bo'yicha A1 dan C2 gacha) bosqichma-bosqich o'tish natijasida har bir talaba tushunish va og'zaki yoki yozma ravishda o'z nutqini shakllantirishi mumkin deb taxmin qilinadi. O'rganilayotgan til mamlakatining til va madaniy an'alariga muvofiq yuqori darajada. Shu munosabat bilan talaba nutqining o'rganilayotgan tilning til me'yorlariga muvofiqligi to'g'ridan-to'g'ri uning nutqiy xatti-harakatining prototipi bo'lib xizmat qiladigan namunali sahih matnlar korpusidan foydalanishga bevosita bog'liq bo'ladi, deb taxmin qilish mumkin. Haqiqiy aloqa. Boshqacha qilib aytganda: o'quvchi o'quv jarayonida nutqiy xulq-atvor namunalarini qanchalik ko'p va yaxshi o'zlashtirsa, uning nutqiy bayoni til me'yoriga shunchalik yaqin bo'ladi. Internet-texnologiyalarning rivojlanishi asl matn korpusiga kirishni sezilarli darajada osonlashtirdi va chet tilini o'qitishda lingvistik korpusdan foydalanishni faollashtirishga imkon berdi.

Tushunchalarning ta'rifi

Lingvistik korpus - ma'lum belgilar (til, janr, matnning yaratilgan vaqti, muallif va boshqalar) bo'yicha yagona tizimga to'plangan va qidiruv tizimi bilan jihozlangan matnlar majmuasidir. Lingvistik korpusga yozma matnlar (gazeta, jurnal matnlari, adabiy asarlar), radio va televideniya dasturlari transkriptlari ham kirishi mumkin. Tananing tashkil etilishi juda xilma-xil bo'lishi mumkin. Tuzilish maqsadiga ko'ra korpusga ma'lum bir tildagi matnlar, bir yoki bir nechta mualliflar va adabiy janrlar, ma'lum bir tarixiy davrda yozilgan va hokazolar kirishi mumkin. Korpusdagi matnlarning butun majmuasi tizimlashtirilgan. Demak, jumladagi har bir so'zning boshqa so'zlarga nisbatan joylashuvi korpusda qat'iy belgilangan bo'lib, uning ushbu korpusda qo'llanish chastotasi ham hisobga olinadi.

Milliy lingvistik korpus - bu tilda taqdim etilgan va til o'rganish uchun qiziqarli bo'lgan turli janrlar, uslublar, mintaqaviy va ijtimoiy variantlardagi og'zaki va yozma matnlarning ulkan to'plamidir. Milliy lingvistik korpus tilning lug'at va grammatikasini o'rganish hamda tildagi eng kichik o'zgarishlarni kuzatishga xizmat qiladi. Aynan milliy korpus asosida grammatik ma'lumotnomalar, akademik lug'atlar yaratiladi.

Concordance - bu tilda so'z yoki iboralardan foydalanishda naqshlarni aniqlash uchun katta hajmdagi matnni tahlil qilish imkonini beruvchi dastur. Muvofiqlik korpusda

soʻralgan soʻzni qidiradi va yangi oynada ushbu soʻz yoki iborani ishlatadigan turli matnlardan bir nechta jummalarni koʻrsatadi. Muvofiqlik natijalariga koʻra, berilgan soʻzning maʼnosini ham kontekstdan tushunish, ham uning tilda qoʻllanilishini tahlil qilish mumkin. Jadvalda. 1-rasmda Britaniya Milliy Korpusida *qarash* va *tomosha* soʻzlari uchun qidiruv natijalari misoli koʻrsatilgan.

1-jadval

1. Purleyga kelib, u kelishni taklif qildi va	qarang	mendan keyin. U yeomanning haqiqiy xazinasini edi
2. va men Ellini koʻndirish mumkinligiga aminman	qarang	bir oz bolalardan keyin. Agar men hissa qoʻshsam
Ertaga 3. miss Jeannie va	qarang	oʻzingdan keyin." Va bu zaif soʻzlar bilan
4. Bu qanday qilish muammosi	qara,	va nimani izlash muammosi emas. Bu
5. doʻkon, va u uni oldi, oxirgi oldi	qarang	er osti galereyasi atrofida, hidlab
Siz tasavvur qilganingizdek aniqlash uchun 6. Siz .. qila olasiz; siz ... mumkin	qarang	skripka kabi mos, ammo qonsiz boʻling. mening sinovim
Plitalar ustidagi 7. - bu osonroq	tomosha qilish,	chunki siz bukishingiz shart emas va imkon beradi
8. ogʻir yuk koʻtarish va toʻliqlik. U keskin tutdi	tomosha qiling	lekin uning kelishini yashirishga urinmadi
9. Oltin boʻylab muloyimlik bilan oldinga va orqaga siljiting	tomosha qiling	keng koʻkragiga zanjir osilgan. Uning
10. dan koʻra yoqimliroq narsa boʻlmagan	tomosha qiling	Rojdestvoni koʻzdan kechirish
11. kishi haqida aytilgan mulohazalarni bilamiz	tomosha qiling	Qoʻmita - va ular har doim ham mehribon emas

Ushbu misol, muvofiqlik har bir soʻzni haqiqiy qoʻllanilishi kontekstida hosil qilishini aniq koʻrsatadi. Qidiruv natijalaridan soʻz qoʻllanilishini aniqlashtirish va tildagi ayrim soʻz va iboralarni qoʻllash qoidalarini aniqlash, shuningdek, tilning grammatik tuzilishini oʻrganish uchun foydalanish mumkin.

Internetda soʻzlarning ishlatilishini yoki tilning grammatik tuzilishini tahlil qilish uchun ishlatilishi mumkin boʻlgan koʻplab korpuslar mavjud. Shu bilan birga, foydalanuvchi (oʻquvchi, talaba, oʻqituvchi) uchun aniq oʻquv / ilmiy muammolarni hal qilish uchun aniq lingvistik korpusni toʻgʻri tanlash muhimdir. Misol uchun, agar foydalanuvchi zamonaviy ingliz tilida *stare* va *gaze fe'llarini qo'llashdagi farqlarni aniqlashi kerak bo'lsa*, *Britaniya Milliy Korpusi* ushbu oʻquv vazifasini hal qilish uchun eng mos keladi. Agar foydalanuvchi V. Shekspir asarlarida "sizning" soʻzini ishlatish chastotasini aniqlashni oʻz vazifasi qilib qoʻysa, Shekspir korpusi (<http://www.opensourceshakespeare.org/concordance/>) koʻproq mos keladi. Bu tarbiyaviy vazifani hal qilish. [findform.php](http://www.findform.php)) chunki boshqa korpuslar ushbu ingliz muallifining asarlarini lingvistik tahlil va naqshlarni aniqlash uchun zarur boʻlgan miqdorga kiritmasligi mumkin.

Korpus lingvistikasi tilshunoslikning bir boʻlimi boʻlib, tilning amaldagi qonuniyatlarini lingvistik korpus yordamida tahlil qilish va oʻrganish orqali aniqlash bilan shugʻullanadi.

Korpus tilshunosligi tarixi

Korpus lingvistikasi tilshunoslikning bir tarmogʻi sifatida oʻzining teskari hisobini 60-yillardan boshlaydi. XX asr, Braun universitetida (AQSh) olimlar N. Frensis (Nelson Frensis) va G. Kuchera (Genri Kucera) mashinali muhitda birinchi yirik matnlar korpusini yaratdilar. Korpusda Amerika nasrining 15 ta eng mashhur janrlariga (gazeta maqolalari, sharhlar, fantastika, ilmiy matnlar, diniy mazmundagi matnlar, ilmiy fantastika, tarjimai hollar va boshqalar) tegishli boʻlgan 500 ming soʻzli amerikacha ingliz tilidagi bosma matnlar mavjud edi. Taxminan 1 million soʻz hajmi. Yaratuvchilarning fikriga koʻra, Braun korpusi Amerika ingliz tilini yetarlicha ifodalagan va Amerika bosma nasrining lingvistik xususiyatlarini aks ettirish uchun moʻljallangan.

Ushbu korpus uchun matnlarni tanlash quyidagi toʻrtta mezon asoslandi:

- *muallifning kelib chiqishi va matnning tarkibi* (muallif amerikacha ingliz tilida soʻzlashuvchi boʻlishi kerak, dialog matnning yarmidan koʻpini egallamasligi kerak);
- *sinxronizatsiya* (korpus birinchi nashr etilgan matnlarni oʻz ichiga oladi 1961 yilda);
- *turli janrdagi matnlarning son nisbati* ;

– *kompyuter ma'lumotlarini qayta ishlash uchun mavjudlik* (tasniflash va tezkor qidirish uchun teglar - xatcho'plar va eslatmalar - matnda foydalanish).

Jigarrang korpusning paydo bo'lishi bir zumda ilmiy jamoatchilikni jonlantirdi va ilmiy munozarani rag'batlantirdi, uning asosiy e'tibori matnlarni tanlashning asosiy mezonlari va ilmiy tahlil qilish uchun korpusning imkoniyatlariga qaratilgan edi. Ushbu to'rtta mezon va Amerika bosma nasrining o'n besh janrli vakili lingvistik tadqiqotlarda faol qo'llanila boshlangan Jigarrang korpusning ishonchliligini aniqladi. Asta-sekin undan foydalanish jarayonida olimlar, faqat yaratilgan korpus ruxsat bergan, ma'lum qoidalar bo'yicha tashkil etilgan katta matn massivlarini tahlil qilish orqali qandaydir taqqoslash va muayyan naqshlarni aniqlash mumkinligini tushunishdi. Shunday qilib, tilshunoslikning korpus lingvistikasiga aylangan yangi yo'nalishi doirasida tilning yangi tadqiqotlari allaqachon yuqori va ishonchli darajada amalga oshirila boshlandi.

Braun korpusi va matnni tanlash mezonlari Britaniya korpusini (LOB - Lancaster-Oslo/Bergen) yaratish uchun asos bo'ldi, u yaratilgan joy nomi bilan atalgan. Yangi Britaniya korpusi Amerika va Britaniya inglizlari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni ta'kidlab, kontrastli tadqiqotlar o'tkazishga imkon berdi.

Asta-sekin boshqa mamlakatlar tilshunoslari ham o'z tillarining lingvistik korpusini ishlab chiqib boshladilar, bu 1992 yilda Yevropa Korpus Tashabbusining (ECI) - ilmiy maqsadlar uchun ulkan ko'p tilli korpus yaratishga bag'ishlangan xalqaro tashkilotning yaratilishiga olib keldi. Hozirgi vaqtda ECI ko'p tilli korpusi turli tillardagi 50 dan ortiq korpuslarni o'z ichiga oladi.

Korpus lingvistikasi natijalarining amaliy qo'llanilishini, birinchi navbatda, leksikografiya sohasida kuzatish mumkin. Matnlar massivlarini kompyuterda qayta ishlash asosida eng zamonaviy tendentsiyalarni belgilab beruvchi COBUILD (Collins Birmingham University International Language Database) tipidagi yangi lug'atlar (corpus-build - lingvistik korpus tahlili asosida yaratilgan) yaratildi. tildan foydalanishda va so'zlarni qo'llash chastotasida.

Zamonaviy lingvistik korpus

Hozirgi vaqtda deyarli barcha zamonaviy tillar lingvistik korpusga ega. Jadvalda. 2-bandda Internetda mavjud bo'lgan va chet tilini o'qitishda foydalanish mumkin bo'lgan eng keng tarqalgan lingvistik korpuslarga misollar keltirilgan.

Korporatsiyaning aksariyat qismi nutq qismini, jinsini, sonini, ishini va hokazolarni ko'rsatadigan belgilar bilan ta'minlangan. so'ralgan so'zlar.

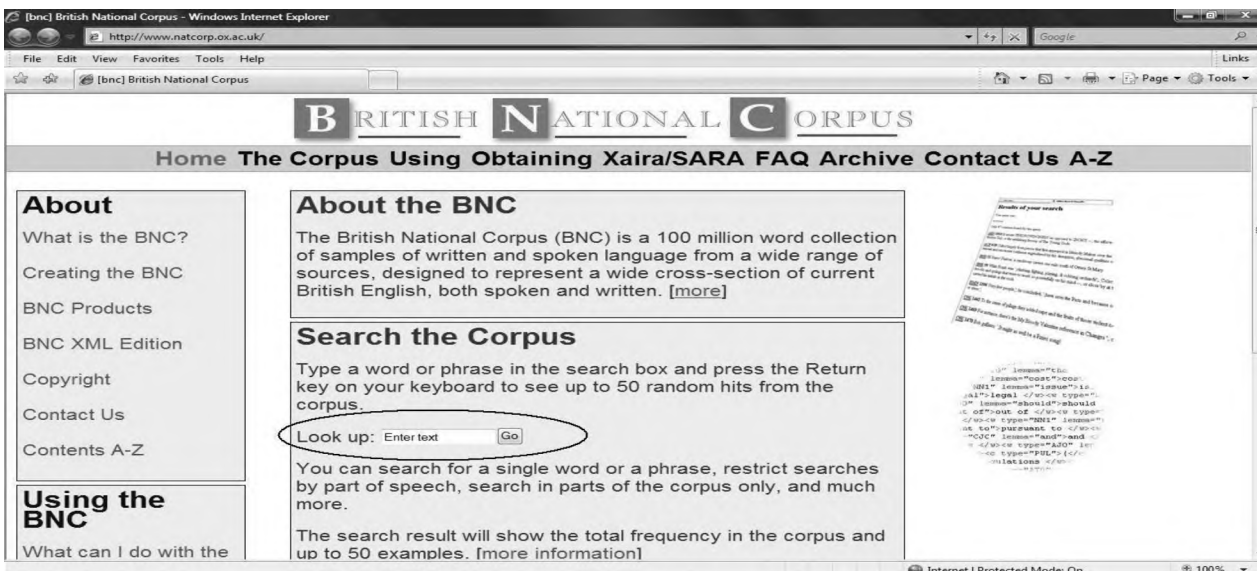
Korpus nomi va Internet manzili	Qisqa Tasvir
Ingliz tili	
Britaniya milliy korpusi (Britaniya Milliy Korpusi) http://www.natcorp.ox.ac.uk/	Korpusning hajmi 100 million soʻzdan foydalanishni tashkil etadi
Ingliz tilining lingvistik korpusi (The Bank of English) http://www.collins.co.uk/Corpus/CorpusSearch.aspx	Korpusga yozma matnlar va ogʻzaki nutqning har xil turlari kiradi. Korpusning ommaviy versiyasida subkorpusni tanlash mumkin: Britaniya kitoblari, gazetalari, jurnallari, radioeshittirishlari va boshqalar (36 million soʻz); Amerika kitoblari, radioeshittirishlar va boshqalar (10 million soʻz); Britaniya soʻzlashuv tili (10 million soʻz). Korpusning hajmi 524 million soʻzdan foydalanishni tashkil etadi, ommaviy qismi hajmi - 56 million soʻzdan foydalanish
Amerika Milliy Korpusi (ANC) http://americannationalcorpus.org/	100 million soʻzdan foydalanish hajmiga ega vakillik korpusini yaratish rejalashtirilgan. Korpusning tayyor boʻlagining hajmi 10 million soʻzni tashkil qiladi
Akademik ingliz tilining Michigan korpusi Akademik ingliz tilining Michigan korpusi: MiCASE http://quod.lib.umich.edu/m/micase/	Korpusning Internet versiyasining hajmi 152 manba (1 848 364 soʻz)
Nemis tili	
Berlin Brandenburg Fanlar Akademiyasi DWDS-Corpus korpusi http://www.dwds.de/pages/pages_textba/dwds_textba.htm	Korpus 20-asr nemis tilining raqamli lugʻati uchun asos boʻlib xizmat qildi. (DWDS)
Nemis lugʻati onlayn Projekt Deutscher Wortschatz http://wortschatz.uni-leipzig.de/	500 million soʻzdan iborat 35 million jumladan iborat
LIMAS-Korpus nemis tili instituti binolari http://www.korpora.org/Limas/	Nemis tilidagi matn korpusining dunyodagi eng katta toʻplami

IDS-Korpora German Corpus http://www.ids-mannheim.de/kt/corpora.html	Zamonaviy nemis tilining vakillik korpusi (adabiy til), 1970: 500 ta matnni tanlash, matn qismlari, turli xil matn turlari; jami 1 million soʻz shakllari. Korpusni toʻliq holda Internetda topish mumkin
Fransuz tili	
Fransuz tili korpusi Corpus de Reference du Français parle http://sites.univ-provence.fr/delic/corpus/index.html	440 000 ta soʻz, 134 ta fotosurat, 36 soatdan ortiq ogʻzaki nutq
Ogʻzaki fransuz tili korpusi Un corpus d'entretiens spontanés http://www.lilas.ac.uk/resources/mb/80	Korpusda 95 ta suhbat mavjud

2-jadval

Muvofiqlikdan foydalanish

Lingvistik korpusdan foydalanish uchun uning internet saytiga oʻtish kifoya (2-jadval), “qidiruv” oynasiga kerakli soʻz yoki iborani kiritish va qidiruvni boshlash (“Enter” tugmasini bosib) (1, 2-rasm).). Shundan soʻng, muvofiqlik ekranda ushbu soʻz yoki ibora ishlatilgan turli matnlardan bir nechta jummalarni koʻrsatadi (3-rasm). Olingan natijalar tadqiqot ishlarida ham, chet tilini oʻqitish metodikasida ham qoʻllanilishi mumkin

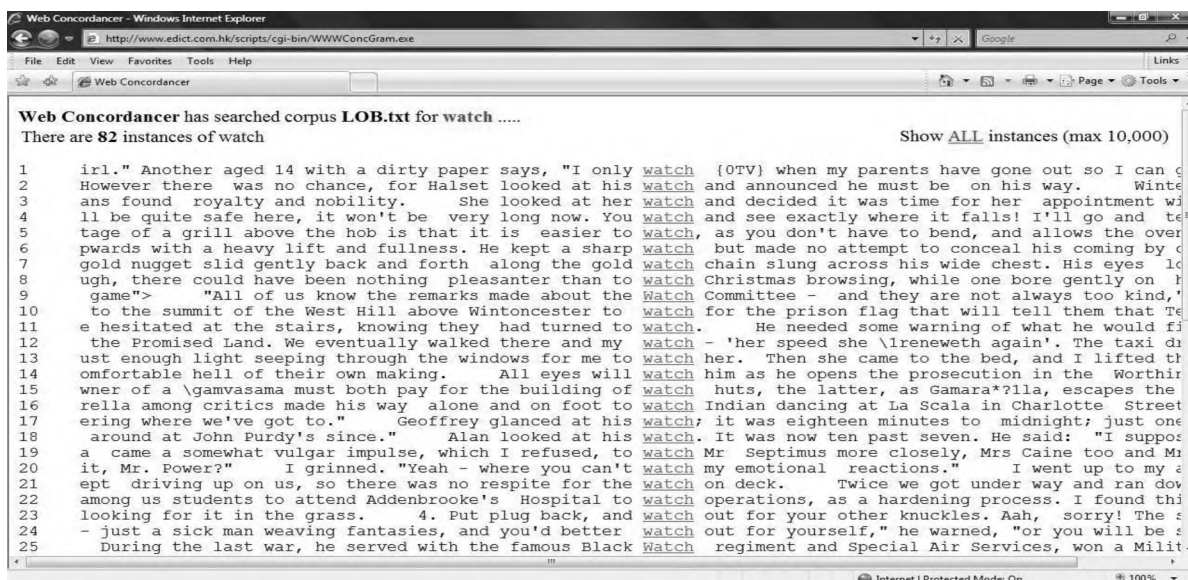
Guruch. 1. Britaniya Milliy Korpusi veb-saytining skrinshoti

Lingvistik korpus va chet tillarini o'qitish metodikasi

Lingvistik korpus turli xil matnlar yig'indisi bo'lganligi va konkordans dasturi matn massivlarida aniq so'z va iboralarning joylashishini aniqlash imkonini berganligi sababli, lingvistik korpus talabalarining leksik va lug'atini shakllantirishda uslubiy maqsadlarda eng keng qo'llanilishi mumkin. grammatik ko'nikmalar.

Guruch. 2. Muvofiqlik veb-saytining skrinshoti

Guruch. 3. Concordance dasturida qidiruv natijalari

Lingvistik korpusdan foydalanishga asoslangan leksik va grammatik ko'nikmalarni shakllantirish faqat *muammoli yondashuv doirasida mumkin*. Keng tarqalgan *reproduktivdan farqli o'laroq* Didaktik mohiyati talabalar tomonidan ma'lumotni passiv qabul qilishdan iborat bo'lgan *yondashuv, muammoli yondashuv til ko'nikmalarini shakllantirish va nutq ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida talabalar va talabalarning nutq-kogitativ faoliyatini faollashtirishga imkon beradi*. Muammoli yondashuvni amalga oshirish natijasida talabalar til qoidalari va qoliplarining kashshoflari, ijodkorlari va hammualliflariga aylanadilar. Muammoli ta'lim asosida olingan bilimlar yaxshi va doimiy o'zlashtiriladi.

Oldingi ishlarimning birida ingliz tili grammatikasini o'qitishning muammoli usulini "Research – Study – Use" [1, 2] amalga oshirish yo'lini bayon qilgandim, bu esa grammatik ko'nikmalarni yanada samarali shakllantirish uchun sharoit yaratish imkonini beradi. Tayyor grammatik qoidalar o'rniga talabalar o'qituvchidan o'rganilayotgan tildagi grammatik tuzilmalar va shakllar ko'rsatilgan matnlarning parchalarini oladilar. Talabalar ushbu misollarni o'zlari o'rganishlari va qoidani shakllantirishlari tavsiya etiladi. Shundan so'ng ular darslik yoki grammatik ma'lumotnomada o'rganilayotgan qoidaning tavsifini o'qib chiqishlari, uni o'zlari bilan solishtirishlari va muloqotga yo'naltirilgan vazifalarda yangi tuzilmadan foydalanishga o'tishlari mumkin.

Grammatikani yoki lug'atni lingvistik korpus asosida o'qitishda ham xuddi shunday usuldan foydalanish mumkin. Biroq ma'lum bir so'z yoki grammatik zamonni ishlatish holatlari bilan tayyor bosma nashrlar o'rniga, talabalar o'zlari lingvistik korpusning Internet versiyasiga murojaat qilishadi, ma'lumotlarni qidirishadi va qayta ishlashadi. Bu talabalarga tilni o'rganish va o'z-o'zini tarbiyalash uchun zarur strategiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, chet tili darslarida lingvistik korpusdan foydalanish bo'yicha o'z tajribamizdan kelib chiqqan holda, men o'quvchilar e'tiborini darslarni rejalashtirishda e'tiborga olinishi kerak bo'lgan bir nechta muhim fikrlarga qaratmoqchiman.

Birinchidan, tilni bilishning boshlang'ich bosqichida va axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini shakllantirishning boshlang'ich darajasida (boshlang'ich va o'rta maktablar) o'quvchilarni to'g'ridan-to'g'ri muvofiqlashtirish dasturiga yo'naltirish o'rniga, o'qituvchining o'zi qidiruv natijalarining bosma nusxalarini tarqatishi mumkin. Keyinchalik tahlil qilish uchun lingvistik korpus, tushunish qiyin bo'lgan misollarni oldindan ajratib ko'rsatish (masalan, 3-jadvalga qarang). Kompyuter dasturlari bilan ishlay

olmaslik va Internetda asosiy ko'nikmalarning yetishmasligi o'quv jarayonini imkonsiz qiladi.

Ikkinchidan, talabalarling lingvistik korpus va muvofiqlikdan foydalangan holda har qanday mustaqil tadqiqot ishlaridan so'ng, ular vazifani qanchalik muvaffaqiyatli hal qilganliklari va o'rganilayotgan tilning jihatini tushunganliklaridan qat'i nazar, ularga til tavsifi bilan tanishish imkoniyatini berish kerak. Grammatik ma'lumotnoma yoki darslikdagi qoidalarining o'zi. Talabalar qanchalik muvaffaqiyatli bo'lishidan qat'i nazar, ular aniqlik yoki tushuntirish uchun qayerga murojaat qilishni bilsalar, ular doimo o'zlarini ishonchli his qilishadi.

Uchinchidan, til tadqiqoti o'quvchini o'quv jarayonining markaziga qo'yadi. O'qituvchining roli talabalarling tadqiqot faoliyati ustidan norasmiy nazoratni amalga oshirishdan iborat bo'ladi. Ikkinchisi grammatik qoidalar yoki til naqshlarini aniqlashda mutaxassis yordamiga muhtoj bo'lishi mumkin. Shuning uchun, muvofiqlik ma'lumotlarini o'rganish bosqichida o'qituvchi o'quvchilarga *to'g'ri* naqshlarni ko'rishga va qoidani shakllantirishga yordam berishi kerak.

To'rtinchidan, o'quvchilarga aniq topshiriqlar berishdan oldin o'qituvchining o'zi birinchi navbatda lingvistik korpusdagi izlanish natijalarini o'rganishi va ta'lim muammolarini hal qilish uchun zarur bo'lgan lingvistik korpusni aniqlashi kerak. Muvofiqlik har doim ham tushuntirish lug'atiga mos keladigan ma'lumotlarni bermasligiga tayyor bo'lishingiz kerak. Ko'pgina misollar o'quvchilar uchun tushunish qiyin bo'lishi mumkin.

Talabalarling lingvistik korpusdan foydalanish asosida leksik va grammatik ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha ba'zi mumkin bo'lgan vazifalarni ko'rib chiqaylik.

1. So'zlarning ma'nosini aniqlashda lingvistik korpusdan foydalanish.

Vazifa: muvofiqlik ma'lumotlarini o'rganing va "ajoyib" so'zining ma'nosini aniqlang (3-jadval).

3-jadval

1 Biroq, muhim jihat shundaki, bu **ajoyib** yutuqlar, keyingi o'n yilliklardagidan farqli o'laroq,

2 Omin burchagini yaratdim, bu **ajoyib** va go'zal tajriba edi,

3 Bir marta yuqori kamerali suratga olish **ajoyib**, chunki nemislar sobordan qimiramoqda,

4 4 sahnada hamma **ajoyib edi**. Boshqa ekstremal xarakterdagi

5 5-chi Bobbi va Linda o'zlarining to'ylarida **ajoyib ko'rinishdi**.

6 hayoliy va rang-barang va **ajoyib** balet, Tosh gul. Bu asar
 7 psixoanaliz yozuvchiga Garrison va Charlz bilan bo'lgan **ajoyib** kinoya va
 axloqiy muammoni taqdim etadi, olomonga duch kelganda **ajoyib ma'naviy jasorat**
ko'rsatdi.

"Ajoyib" so'zini qo'llash kontekstining bir nechta variantlarini tahlil qilish ushbu so'zni "ajoyib", "chiroyli", "ajoyib" va "chiroyli" (yutuq, balet haqida) ma'nolarida ishlatish mumkin degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. To'y, fotosuratlar va boshqalar), bu haqiqatan ham ushbu so'zning ma'nosiga mos keladi. Shu bilan birga, ushbu vazifani tanlashda o'rganilayotgan so'zning ma'nosi kontekstda aniq ko'rinib turishi kerak.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, agar so'z bir ma'noga ega bo'lsa va boshqa so'zlar bilan qo'shma so'zlar hosil qilmasa, o'quvchilarni chalkashtirib yuborishi mumkin bo'lsa, bunday topshiriqdan yangi lug'atni o'rganish mumkin. Istisno, bir xil so'zning bir nechta ma'nolarini aniqlash uchun lingvistik korpusdan foydalanish vazifasi bo'ladi. Bunday holda, o'qituvchi talabalar bir so'zning qancha ma'nosini aniqlashi kerakligini aniq belgilashi kerak.

2. So'zning ko'p ma'noliligini o'rganishda lingvistik korpusdan foydalanish.

Vazifa: Korpus qidiruv natijalaridan foydalanib, "qo'l" so'zining eng ko'p ishlatiladigan ma'nolarini aniqlang.

(4-jadval).

4-jadval

1	chunki ular ma'nosiz yashaydilar	qo'l	og'iz mavjudligiga. Bu
2	Mushuklar uyasi. Bularning har biri	qo'l	-bo'yalgan yog'och mushuklar ichi bo'sh
3	va asboblari osonlik bilan keladi	qo'l.	Nidelyon tomonga mos tushadi -
4	va boshqa joylar, birinchi bor	qo'l	yaxtalar tajribasi
5	partiyani. INT: Boshqa tomondan	qo'l,	Alan Klark hech qachon bunday qilmasligini aytadi

6	bittasida beshta kartasini oldi	qo‘l	keyin sekin qo‘lini uzatdi
7	Brundleni bittasi bilan tark etish kifoya	qo‘l	cho‘ntagida, ikkinchisi
8	dilerga qaytib, pul	qo‘l	va takrorlashdan xavotirda
9	u o‘z hayotini sinab ko‘radi	qo‘l	ko‘p narsalarda. Maymun
10	Manor, Ascot. Ikkinchisida	- qo‘l	bozor, diqqatga sazovor sxemalar o‘z ichiga oladi
11	Menimcha, Shmeyxel buni olmagan	qo‘l	unda menimcha himoyachi shunday qildi

Muvofiqlik ma'lumotlarini tahlil qilish talabalarga quyidagi xulosalar chiqarish imkonini beradi: (a) "qo‘l" so‘zi "qo‘l" degan birinchi ma'noda qo‘llanilishida davom etadi (6 va 7-misollar); (b) lekin real nutqda "qo‘l" so‘zi ko‘pincha boshqa so‘zlar bilan qo‘shilib, oddiy yoki idiomatik iboralarni hosil qiladi ("qo‘ldan og‘izga yashash" – zo‘rg‘a kun kechirish (1-misol), "kelish qo‘l" - qo‘lda kuyish, biror narsani o‘zlashtirish (3-misol), "birinchi qo‘l tajriba" - shaxsiy tajriba (4-misol), "qo‘lni sinab ko‘rish" - o‘zingizni biror narsada sinab ko‘ring (9-misol), "ikkinchi qo‘l" - ishlatilgan (10-misol), "qo‘lni biror narsaga olish" - qo‘lni biror narsaga to‘ldirish (11-misol), "boshqa tomondan" - boshqa tomondan (5-misol), "qo‘lda bo‘yalgan" - qo‘lda ishlash (misol 2), "[pul] qo‘lda" - qo‘lda [pul] (misol 8)). Bunday vazifa ta'limning yuqori bosqichida yoki universitetda berilishi mumkin.

3. Fe'llarni boshqarishni o‘rganish uchun lingvistik korpusdan foydalanish.

Vazifa: muvofiqlik ma'lumotlarini o‘rganing va "ayting" va "ayting" fe'llarining nazoratini tushuntiring (5-jadval).

Lingvistik korpusda real nutqdan misollar borligi sababli, fe'llarni boshqarishdagi farq o‘tgan zamonda eng aniq ko‘rinadi.

5-jadval

1 .cherkov yoki diniy hayot bilan, u	aytdi	delegatlar juma.
---	-------	------------------

2. uning taklifi. U unga baqirdi va	aytdi	uni sevardi va seva olmadi
3. da tosh haykal joylashgan edi. Evgeniy	aytdi	u va u darhol unutdi. Ular
4. kishi. 1955 yilda Tulsada o'tirgan	aytdi	bosh murabbiy Gollandiyalik Meyer: "Men o'ynay olmayman
5. U ham uni tark etmas edi - u bor edi	aytdi	men buni. U ketish uchun juda sharaflidi
6. hech qachon gumonlanuvchining nomini aytmagan. U	aytdi	bo'lajak ijarachi haqida politsiya u
7. ommaviy munozarada turib olish kerak, u	dedi	uzunlikda. "Ko'proq narsa bor
8. "Bu kambag'al bolaning hisobi",	dedi	Chapman. Dallas va Fort-Uort
9. Uni kuzatib turganimdan bezovta bo'lib,	dedi	Sharlotta. Uni kuzatdingizmi?
10. Liston aytgan edi va u	dedi	Liston dublyor edi va dedi
11. tuman sudi advokati	dedi	bola eshitishga ega bo'ladi

Bu misollarni o'rganib, o'quvchilar quyidagi xulosalar chiqarishlari mumkin: birinchidan, "ayt" va "ayt" fe'llari boshqaruvga ega: " **kingadir bir** narsa ayt" va "kingadir nimadir ayt" ; ikkinchidan, "ayt" fe'li asosan to'g'ridan-to'g'ri nutqni shakllantirish uchun ishlatiladi (7–9-misollar). Bundan tashqari, lingvistik korpus bilan ishlashda har ikkala fe'l ham "to be" yordamchi fe'li bilan qo'llanib, o'tgan uzunni hosil qilganda etarli miqdordagi misollarni topishingiz mumkin : "Barbara was said ..." yoki "Students were telling" men" so'zlashuv nutqini tavsiflovchi.

4. Leksik va grammatik test topshiriqlarini tuzishda lingvistik korpusdan foydalanish.

Vazifa: muvofiqlik ma'lumotlarini tekshiring va shifrlangan so'zni aniqlang. Bu nutqning qaysi qismi? Ushbu so'zni aniqlashga nima imkon berdi (gapdagi joy, tinish

belgilari va boshqalar)? Shifrlangan soʻz nutqning qaysi qismidir? Ushbu soʻzning nutqda qoʻllanilishi haqida qanday xulosaga kelish mumkin? (6-jadval).

6-jadval

1	Prezidentlar Masihning vakili sifatida.	XXXX,	Rim-katolik layman, Maykl
2	boshqa nojoʻya ta'sirlar,	XXXX,	juda kam uchraydi. Progestogen
3	goʻsht enchiladasga aylanadi. dukkaklilar,	XXXX,	asosiy oziq-ovqat - pinto navidir
4	aparteidning ijtimoiy asosi.	XXXX,	Prezident FV de Klerk ogohlantirdi
5	takrorlanadigan natijalarni olish uchun. Siz .. qila olasiz; siz ... mumkin,	XXXX,	diversifikatsiyalangan diversifikatsiyalangan
6	konstitutsiya. nima boʻldi,	XXXX,	dagi kuchlarga katta turtki boʻladi
7	Yugoslaviya inqiroziga ularning yondashuvi.	XXXX,	Simon Ingram xabar berganidek, ostida

Shifrlangan soʻzni aniq aniqlash uchun kontekstning oʻzi yetarli emasligi aniq. Biroq bir nechta misollarni tahlil qilish ushbu shifrlangan soʻz gapdagi soʻzlarni yoki qismlarni bogʻlash uchun xizmat qiladi degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. U har doim vergul bilan ajratiladi, "lekin" ma'nosida ishlatiladi. Shifrlangan soʻz "lekin" bogʻlovchi qoʻshimchasidir.

Shunga oʻxshash topshiriqlardan modal fe'llarni, yordamchi fe'llarni, tartibsiz fe'llarni, fe'llarning grammatik shakllarini, sifatlar, artikllar, yuklamalarni taqqoslash darajasi, oʻrganilayotgan lugʻat va boshqalarni boshqarishga qaratilgan test topshiriqlarini yaratishda foydalanish mumkin. Shu bilan birga, tahlil uchun taklif qilingan kontekst misollarida soʻzning ma'nosi doimo aniq koʻrinib turishi muhimdir.

5. *Grammatik zamonlarni oʻrganish uchun lingvistik korpusdan foydalanish.*

Vazifa: muvofiqlik ma'lumotlarini o'rganing va ingliz tilida hozirgi uzun zamonni shakllantirish qoidasini tuzing (7-jadval).

7-jadval

1	biror joyda xatoga yo'l qo'ygan. I	am	aktsiya bo'yicha dividendlar olish.
2	va o'zimni kuchli his qildim. qachon <u>siz</u>	bor	Shunday o'ynasangiz, <u>hujum</u> qilganingiz ma'qul".
3	Koen bu bosqichning raisi va <u>u</u>	hisoblanadi	<u>dan</u> badiiy yordam olish
4	kun vaqti. <u>boshqa omillar</u>	bor	AM darajasida <u>rol</u> o'ynaydi

Ushbu vazifani bajarish uchun o'qituvchi oldindan kerakli misollarni tanlashi va vazifani engillashtiradigan nutqning kerakli qismlarini / gap qismlarini ajratib ko'rsatishi kerak. Ushbu vazifadan foydalanib, siz har qanday grammatik zamonlarni o'rganishingiz mumkin (batafsilroq, qarang: [1, 2]).

6. *O'xshash ma'noli so'zlarni qo'llashdagi farqlarni aniqlash uchun lingvistik korpusdan foydalanish.*

Vazifa: Muvofiqlik natijalaridan foydalanib, "qilish" va "qilish" fe'llari o'rtasidagi qo'llanishdagi farqlarni tushuntiring (8-jadval).

8-jadval

1	quyida har safar kuzatiladi	qilish	sevgi. Ishlatilgan mahsulot yaxshi ekanligiga ishonch hosil qiling
2	apelsin, yashil va boshqalar. Bu bo'lardi	qilish	ma'no, chunki to'y sari ko'rinishda
3	mustaqil moliyaviy maslahatchidan.	Qilish	u haqiqatan ham mustaqil ekanligiga ishonch hosil qiling

4 Xo'sh, Chexiya yoki Slovakiya. Biz odatlanganmiz	qilish	bu xato. Chexiya fuqarosidan foydalangan
5 Bilmayman. Menimcha, bunday bo'lmaydi	qilish	farq. [F01] To'g'ri. Xo'sh, agar siz
6 ko'pchilik ko'pchilik. Ha. Qilma	qilish	Byuroga kelish uchun uchrashuv
7 tani bilmayman, bittasini to'g'rilab qo'ying.	Do	to'liq imtihon boshqa tilda
8 ta eng yaxshi mashqlardan biri	qil	bicepsni rivojlantirish uchun. Bu
9- maktab. Siz o'rnashib olganingizda	qil	uy vazifasi yoki o'qish, qayerdasiz
10 iltifot so'rang. Xonadoshlar	qil	yaxshilik va o'z navbatida qo'ng'iroq qiluvchidan so'rang
11 Men qiziqaman. Nega xohlaysiz	qil	inson resurslarini boshqarish kursi?

Xulosa qilib shuni ta'kidlashni istardimki, lingvistik korpus va konkordans dasturi chet tillarini o'qitish jarayonini sezilarli darajada optimallashtirishi mumkin. Lingvistik korpus asosida siz talabalarning tadqiqot ishlarini rag'batlantirish uchun muammoli xarakterdagi ko'plab vazifalarni yaratishingiz mumkin. Ushbu maqolada biz leksik va grammatik ko'nikmalarni shakllantirish uchun mumkin bo'lgan vazifalar turlarini ko'rsatdik. Shu bilan birga, o'qituvchi esda tutishi kerakki, lug'at va grammatikaning barcha jihatlarini korpus yordamida samarali o'rganish mumkin emas, xuddi tadqiqot xarakteridagi muammoli tadqiqot vazifalari hech qanday o'quv guruhida muvaffaqiyatli bo'lmaydi. Lingvistik korpus ko'p jihatdan o'qituvchi uchun o'quv, uslubiy va ilmiy muammolarni hal qilishda vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. **Sysoev P.V.** Grammatikani integral o'qitish: ingliz tili materialini o'rganish // Maktabda chet tillari. 2003. No 6. S. 25–31.

2. **Sysoyev P. V.** L2 grammatikasini integral o'qitish: Tadqiqot, tushuntirish va ifoda // Internet TESOL jurnali. 1999 jild. 5(6). Ochiq kirish rejimi <http://iteslj.org/Articles/Sysoyev-Integrative.html>

STUDY OF CORPUS LINGUISTICS ABROAD AND RESEARCH UZBEKCORPUS.UZ IN THE UZBEK LANGUAGE

Mavluda Yangiboyevna URAZALIYEVA

Master of Computer Linguistics

Uzbekistan National University

mavluda.razaliyeva@gmail.com

Annotation. This thesis analyzes the ideas created by modern computer technologies and the ideas for improving their capabilities. It is about how foreign experience was gained in creating the Uzbek language e-corpus, how to enter texts and use them.

Keywords: computer linguistics, electronic corpus, representative corpus, corpus manager, corpus interface

The study of computer and corpus linguistics in world linguistics began in the 1940s. In particular, in the 60s of the last century, this process accelerated, and at the beginning of the XXI century, hundreds of language corporations with millions of words appeared. The capabilities of artificial intelligence have expanded, such as automatic translation, computer analysis, computer editing, thesaurus, and electronic dictionary. Its scientific and theoretical foundations were laid, and the first examples of its practical application began to be used.

Corpus linguistics is one of the fastest growing fields of computer linguistics in the world and has achieved many successes. It is also taught as a science in higher education. It is used in English with terms such as linguistic corpus or text corpus and has been variously described in the scientific literature. A language corpus is an electronic software-based collection of texts of a given language in a given period, in different genres, in different styles, in regional and social versions.

The corpus basically contains information about a language, and depending on the scope of the topic, the materials are divided into certain types. If we calculate the percentage of texts in the existing corpus, the literature is 40%. These include memoirs and